

REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT

Totul sub semnul discuției

2/2025

UNIVERSUL JURIDIC

Indexări internaționale: www.heinonline.org www.ceeol.com www.ebscohost.com
www.indexcopernicus.com www.erihplus.com

REVISTA ROMÂNĂ DE DREPT PRIVAT

Director: Valeriu STOICA

Director adjunct: Ionuț-Florin POPA

Redactor-șef: Mircea-Dan BOB-BOCȘAN

Fondator: Marian NICOLAE

Secretar general de redacție: Irina PĂTRAȘCU

Consiliul științific:

Președinte: Marian Nicolae

Pascal Ancel

– profesor, Université du Luxembourg

Flavius-Antoniou Baias

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București

Șerban Beligrădeanu

– doctor în drept, fost redactor-șef, Revista Dreptul

Corneliu Birsan

– profesor emerit, Facultatea de Drept, Universitatea din București, judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Sevastian Cercel

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova

Dan Chirică

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Viorel Mihai Ciobanu

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea din București

Ion Deleanu

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Pascale Deumier

– profesor, Université Lyon 3 Jean Moulin

Michel Grimaldi

– profesor, Université Paris II – „Panthéon Assas”

Vladimir Hanga

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Călina Juguastru

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Ioan Leș

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Denis Mazeaud

– profesor, Université Paris II – „Panthéon Assas”

Lucian Mihai

– profesor emerit, Facultatea de Drept, Universitatea din București

Jean Pineau

– profesor, Université din Montréal, Québec

Liviu Pop

– profesor emerit dr. h.c., Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Valeriu Stoica

– profesor emerit, Facultatea de Drept, Universitatea din București

Brândușa Ștefănescu

– profesor emerit, Academia de Studii Economice, judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție

Ovidiu Ungureanu

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Paul Vasilescu

– profesor, Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Colegiul de redacție:

Lucian Bercea

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea de Vest, Timișoara (drept comercial; drept bancar; dreptul creditului)

Radu Bogdan Bobei

Conferențiar – Facultatea de Drept, Universitatea din București (dreptul comerțului internațional)

Luminița Dima

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea din București (dreptul muncii; drept european al muncii)

Răzvan Dincă

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea din București (dreptul proprietății intelectuale; contracte speciale)

George-Alexandru Ilie

Conferențiar – Facultatea de Drept, Universitatea din București (persoana fizică; obligații; teoria generală a dreptului)

Cristina Nicolescu

Conferențiar – Facultatea de Drept, Universitatea din București (dreptul familiei și regimuri matrimoniale)

Ionuț-Florin Popa

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (obligații; contracte europene și internaționale)

Dan Andrei Popescu

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca (drept internațional privat)

Radu-Romeo Popescu

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea din București (succesiuni și liberalități)

Radu Rizoiu

Profesor – Facultatea de Drept, Universitatea din București (persoana juridică; garanții reale și personale)

Sebastian Spinei

Conferențiar – Facultatea de Drept, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu (drept procesual civil)

Laura Toma-Dăuceanu

Lector – Facultatea de Drept, Universitatea din București (drepturi reale)

Răspunderea între tradiție și inovație

„(...) toate teoriile și formele tehnice propuse în procesul construcției și evoluției instituției răspunderii civile s-au dovedit, în cursul timpului, a avea un numitor comun, pe tărâmul educării membrilor societății, în așa fel încât fiecare subiect de drept să se comporte de natură a nu provoca pagube celorlalți și, în același timp, să fie pătruns și convins pe deplin de trebuința respectării întocmai a drepturilor și intereselor tuturor persoanelor fizice și persoanelor juridice” (L. Pop, *Analiza teoriilor privind fundamentele etico-filosofice ale răspunderii civile*, în RRDP nr. 4/2022)

Împlinirea vârstei de 80 de ani de către profesorul universitar, academicianul Liviu Pop a prilejuit organizarea conferinței „Răspunderea civilă între tradiție și inovație” (3 noiembrie 2023) și, din păcate, cu mare întârziere, apariția volumului de studii pe care cititorul îl are acum în față. Alegerea temei nu a fost deloc întâmplătoare: răspunderea civilă traversează întreaga operă a profesorului, de la fundamente teoretice până la aplicațiile cele mai recente, de la tradiție la inovație, iar cel mai adecvat mod de a celebra o carieră exemplară era și este să ducem mai departe dialogul doctrinar pe terenul pe care domnul profesor însuși l-a cultivat.

În locul retoricii festive atât de curențe astăzi, am preferat și preferăm un criteriu mai exigent: valoarea intelectuală. Recunoașterea autentică se câștigă prin cercetare solidă, prin rigoare conceptuală și prin deschiderea către comparație, actualitate și modernitate. Volumul de față dorește să își asume tocmai acest standard. De aceea, în locul unui paragraf intelectualist și echivoc, am ales ca *motto* pentru această scurtă prefață un paragraf din lucrările profesorului care subliniază rolul educativ al dreptului și exigența simplificării înțelegerii acestuia, deoarece ne-am dorit ca acest volum să constituie o contribuție onestă la dialogul educat între juriști.

Profesorul Liviu Pop este pentru dreptul românesc (nu numai pentru cel privat!) un pivot și un martor al dezbaterii derulate în ultimii 50 de ani pe axa răspunderii civile. Continuitatea și amplitudinea preocupărilor pentru această temă sunt vizibile încă din primele texte ale sale. În studiul devenit clasic *Încercare de sinteză a evoluției principalelor teorii cu privire la fundamentul răspunderii civile delictuale* (SUBB nr. 2/1986) s-a conturat o hartă a fundamentelor răspunderii – vinovăție, prejudiciu, cauzalitate – și o metodă: lectura istorică și critică a doctrinelor, dublată de apetența pentru o conceptualizare ideologică (de reținut, într-o epocă în care libertatea de exprimare a ideilor era semnificativ afectată!). În anii '90, analiza a devenit transversală și s-a îndreptat către zone adiacente dreptului privat, precum răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin actele administrative ilegale (Dreptul nr. 9/1994), relevând dialogul necesar dintre tehnica civilistă și exigențele dreptului public, dar și necesitatea întoarcerii la generalitatea răspunderii civile în segmente ale dreptului unde a existat totdeauna tentația particularismului, greu de justificat din perspectiva teoriei generale a dreptului. În deceniul următor, reflecția s-a proiectat asupra răspunderilor pentru riscuri majore și pentru viitor, cum ar fi răspunderea civilă pentru daunele nucleare (Dreptul nr. 7/2002) – un text care a anticipat, în multe privințe, temele actuale privind distribuția riscului și rolul preventiv al răspunderii. În același spirit al pluralismului metodologic, profesorul a deschis dezbaterile și către analiza economică și, în egală măsură, socială a dreptului, în *Scurte considerații referitoare la analiza economică a contractului. Teoria 'Efficient*

Breach of Contract' (Dreptul nr. 11/2007), dar și în *Executarea contractului sub autoritatea principiului solidarismului contractual* (Dreptul nr. 7/2011), sugerând că evaluarea remediilor nu poate ignora perspectiva eficienței economice și sociale, însă tot din perspectiva tensiunii dintre tradiție și inovație. Acest parcurs a fost marcat, firesc, în ajunul recodificării dreptului privat de *Tabloul general al răspunderii civile în textele noului Cod civil* (în RRDP nr. 1/2010), care oferă o sinteză programatică a reordonării instituției în cadrul noului Cod, legând tradiția Codului din 1864 de exigențele modernității, de *Concepția Codului civil (Legea nr. 287/2009, republicată) cu privire la structura răspunderii civile: dualitate sau unitate?* (Dreptul nr. 2/2012), respectiv de *Reglementările noului Cod civil cu privire la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale* (Dreptul nr. 6/2010), care constituie o revedere critică a condiției prejudiciului din perspectiva necesar modernă a unei noi reglementări. Nu am indicat decât câteva eșantioane de cercetare extrase din prodigioasa listă de lucrări a profesorului, pentru a sublinia filonul comun al acestor eforturi cu cel al prezentului volum. Cu alte cuvinte, nu este doar o prezentare, ci o invitație la interpretare sistematică, pe care prezentul volum o continuă.

Cuprinsul volumului este o contribuție dedicată aceluiasi dialog între vechi și nou, între tradiție și inovație, în jurul unui element central al dreptului: răspunderea civilă. Dialogul, doar anticipat în ultimii ani, a ajuns astăzi la un punct de răscruce, din pricina atitudinii reactive echivoce a dreptului față de noile tehnologii pervazive pentru viața noastră curentă. Este oare dreptul tradițional capabil să fie neutru și să tolereze noile realități folosindu-se de șabloanele pe care le-a utilizat atâtea secole și pentru care a avut timpul necesar să creeze teorii și ideologii pentru cristalizarea unor instituții!? În evoluția dreptului au existat epoci de «interregn» juridic, marcând intervalul dintre apariția unor noi circumstanțe care provocau dreptul să emită noi reguli/norme și apariția efectivă a acestor norme. Acest interval, aparent anomic, a avut întotdeauna misiunea relevantă de a verifica elasticitatea și nivelul real de reziliență ale unui sistem de drept. De ce? Pentru că juristul nu este îndreptățit niciodată să spună că nu există drept pentru o anumită împrejurare, ci trebuie să găsească regula adecvată acestei situații. Exact într-un asemenea «interregn» juridic ne găsim în momentul de față: revoluția industrială și informațională este cea care provoacă abilitățile reactive ale dreptului tradițional. Dreptul a început și el să răspundă prin norme, dar răspunsul său este departe de a ține pasul cu evoluția și, mai ales, cu revoluția. De aceea, probabil mai mult ca în orice altă epocă de până astăzi, dreptul trebuie să se sprijine atât pe noile norme, cât și, în egală măsură, pe capacitatea vechiului drept de a gestiona noile realități – împrejurări care, cu siguranță, nu existau și nici măcar nu au fost avute în vedere la data adoptării lor. O particulă a acestei tensiuni încă neordonate și necanalizate clar este, sperăm, surprinsă și în studiile reunite în acest volum. O scurtă prezentare a acestora poate ilustra punctul de legătură între ele, ca și punctul de legătură cu opera profesorului Liviu Pop, pe care înțelegem să-l omagiem intelectual și prin publicarea acestui volum. Câteva cuvinte despre textele reunite merită spuse, pentru a facilita lectura acestui volum.

Contribuțiile reunite aici sunt ordonate, explicit sau implicit, pe cele două axe ale temei conferinței: reperatele clasice ale răspunderii, respectiv noile frontiere impuse mai ales de noile tehnologii și de mutațiile reglementărilor, mai cu seamă de origine europeană. Astfel, pentru tradiție și revederea ei dintr-o perspectivă modernă, stau mărturie mai multe studii. De pildă, studiul dlui profesor Marian Nicolae („*Probleme speciale privind prescripția extinctivă. Despre începutul prescripției dreptului la acțiune în despăgubire pentru repararea pagubei cauzate prin acte administrative ilegale*”) este

dedicat unei teme vechi, aparent de drept public, în realitate de drept privat, și analizează aplicarea art. 19 din Legea contenciosului administrativ, cu accent pe condițiile și limitele răspunderii statului pentru actele administrative ilegale. Studiul clarifică regimul prescripției în contenciosul administrativ, subliniind caracterul său distinct față de prescripția civilă. Autorul arată că termenele de sesizare a instanței nu sunt simple limite procedurale, ci condiții esențiale pentru garantarea accesului efectiv la justiție și echilibrul dintre interesul public și cel privat, pledând pentru o interpretare unitară și coerentă a acestora. Un aspect central al demonstrației îl constituie ideea că răspunderea administrativă nu are o natură proprie, ci este, în esență, o răspundere de drept comun, adică una civilă. În linia întregii sale opere, studiul se remarcă prin rigoarea conceptuală, sistematizarea exhaustivă și prin claritatea cu care sunt abordate chestiunile teoretice și practice. Caracterul său complet și metodic reflectă aceeași tendință, prezentă în toate lucrările profesorului Nicolae: de a construi repere doctrinare durabile și de neocolit în dreptul românesc contemporan. Autorul explorează raportul dintre răspunderea civilă clasică și mecanismele specifice contenciosului administrativ, punând în lumină dificultăți de delimitare și interpretare. Contribuția este una de tradiție, dar arată și deschiderea instituțiilor clasice ale răspunderii către domeniul dreptului public.

Studiul domnilor profesori Flavius Antonius Baias și Valentin Câlția („*Solidaritatea și indivizibilitatea obligațiilor – aceeași mărje, cu altă pălărie?*”) este un exemplu de dezbateră asupra unor mecanisme obligaționale tradiționale din prisma unei reglementări moderne (cea a noului Cod civil) – lucrarea se concentrează pe analiza efectelor obligațiilor indivizibile și ale celor solidare, dezbătând diferențele conceptuale, funcțiile solidarității, mecanismele de regres și implicațiile practice pentru juriști. Contribuția are un caracter de tradiție, consolidând fundamentele tehnice ale răspunderii civile și aducând clarificări interpretative.

Domnul profesor Stelian Ioan Vidu („*Prejudiciul în materia acțiunii revocatorii (pauliene), o condiție cu valențe multiple*”), un vechi colaborator al dlui profesor Liviu Pop, a adoptat o temă, din nou dragă profesorului și adiacentă tematicii răspunderii, prin intermediul elementului *prejudiciu* – studiul abordează interferența dintre acțiunea revocatorie și instituția prejudiciului, arătând că admisibilitatea și eficiența acțiunii depind de caracterul real al prejudiciului cauzat creditorului. Autorul analizează jurisprudența și doctrinele privind întinderea prejudiciului necesar, delimitând între simpla lezare a interesului și prejudiciul efectiv în contextul condițiilor de admisibilitate a acțiunii pauliene. Contribuția este una de tradiție, reconstituind finețea conceptuală a prejudiciului în mecanismele de protecție a patrimoniului creditorilor.

Doamna profesor Călina Jugastru („*Universul captivant al prejudiciului – întâlnirea cu moartea: traumatismul psihic, consecințe nepatrimoniale reparabile*”) se înscrie în același filon tradițional al problematicii, probând elasticitatea dreptului tradițional și, astfel, capacitatea sa de adaptare la noi circumstanțe prejudiciabile cu noi formule de daune – lucrarea propune o reflecție amplă și persuasivă asupra noțiunii de prejudiciu, analizată atât din perspectivă tradițională, cât și din perspectiva evoluțiilor recente ale doctrinei și jurisprudenței, insistând asupra caracterului polimorf al prejudiciului (patrimonial și nepatrimonial), asupra limitelor reparării integrale și asupra distincției între prejudiciu actual și prejudiciu viitor.

În același filon se încadrează și lucrarea dlui profesor Sevastian Cercel („*Protecția drepturilor personalității. File de istoria dreptului românesc*”), oferind o perspectivă istorică care ilustrează extrem de corect capacitatea reactivă a dreptului tradițional